

Themapreek Focus 3.2 (Jezus in jouw wereld)

‘Als het erop aankomt’

Daniël 1 en Filippenzen 1:9-11

Ds. Michiel Vastenhout, 20 september 2020

Gemeente van Christus,

Ze waren terecht gekomen in Babel. Daniël, Chananja, Misaël en Azarja. En ze leefden niet meer uit hun koffer. Zeker niet. Die was uitgepakt. Want niets wees er meer op dat ze snel terug zouden keren naar Jeruzalem. Ze hadden wel gemerkt dat andere Judeeërs dat gedacht hadden. Vooral de wat oudere generatie. Maar voor hen als jongeren was meteen duidelijk dat hun plek in Babel was. Hun nieuwe thuis was daar, aan het hof van de koning zelfs. En daar treffen we ze aan. Vier vrienden. Daniël, Chananja, Misaël en Azarja.

Of moet ik zeggen: Beltesassar, Sadrach, Mesach en Abednego? Hoe heten ze nou? Verward, die dubbele namen. Kijk! Daar staan ze te praten met een belangrijke dienaar van de koning. Het gaat over hun eten. Ze willen niet eten wat de koning op het menu heeft gezet. Vreemd! Ze eten vast liever iets wat ze thuis in Jeruzalem altijd aten. Hoewel? Ze stellen aan die dienaar van de koning voor om alleen op groente en water te willen leven! Nou, dat is ook echt niet de dagelijkse kost van het Joodse volk!

Niet eten wat de koning hen voorschotelt. Vreemd, maar ook gevaarlijk. Dat merk je aan de reactie van de hoveling. Tegen de wil van de koning ingaan, dat is op z'n zachtst gezegd geen goed idee. Maar volgens die vier vrienden is het juist een recept voor succes. Ze denken dat ze er echt nog beter uit zullen gaan zien dan hun klasgenoten! Want dat is van belang! Het beste is niet goed genoeg in de kringen waarin deze vier vrienden zich nu bevinden.

Gelukkig lijkt de dienaar van de koning het goed te vinden en tevreden gaan de vier Joodse vrienden verder met hun les. Pientere gasten. Druk doende met de studie van de taal en de literatuur van Babel. 't Is duidelijk: deze Joodse jongemannen willen wat bereiken. In Babel. Een plek aan het hof van de koning. Pittige studie, hoor. Drie jaar aan de bak.

Ja, gemeente. Vier vrienden aan het hof van de koning. Gelovige jongeren, die een studie doen om aan het hof van een heidense koning te kunnen werken. Op z'n minst een vreemd verhaal dat te denken geeft. De koning waar het over gaat is

Nebukadnezar. We kennen hem vanuit de profetieën van Jeremia. En ook bij dit tweede Focusthema uit het derde blok komen we hem tegen. Dit keer vanuit het boek Daniël. Een boek, geschreven onder andere omstandigheden dan Jeremia. Een andersoortig boek ook. Maar ook een boek dat ons bepaald bij de werkelijkheid van de ballingschap.

En bij de vraag waar we in die omstandigheden onze koffers bewaren. Want daaruit leven is geen optie. Maar ze van de hand doen, of ze ver weg op zolder wegstoppen ook niet.

Vier vrienden in Babel. Jonge kerels. Een jaar of 15 ongeveer. In het land van de overwinnaars. Machtiger dan Israël, dus. Zoveel was duidelijk. Met machtiger goden ook, zo lijkt het. Immers, de koning is de tempel in Jeruzalem ingegaan, en heeft er meegepikt wat er van zijn gading was. En dat ging mooi mee naar zijn eigen land, naar de tempel van zijn God. Opdat het duidelijk zou zijn: Marduk. Dat is de god om mee te rekenen.

Je zou zeggen: daar ging het vertrouwde geloof van deze jongeren aan gruzelementen. Ze hadden het echt wel goed gehoord, vroeger. Van vader en moeder, van de leermeesters. Wie de Heer was. Wat Hij had gedaan. En wat Israël als volk voor Hem betekende. Maar wat moeten ze daar nu van denken? Kun je wat met dat geloof in een omgeving waar niemand daar iets mee doet of wil? Toch wel. Vanuit Jeremia hoorden we een paar weken terug als schokkende opdracht in Babel voor Gods volk: 'Zoek de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb gevoerd. Bid voor haar. Want in haar vrede zult u vrede hebben.'

Daniël en zijn vrienden brengen dat in de praktijk. Ondanks de verwarring en onzekerheid die er in den vreemde vast ook door hen ervaren zal zijn. Ze zoeken de vrede voor Babel. Dragen hun steentje bij aan de bloei van dat wereldrijk. Maar vergeten daarbij niet waar hun wortels liggen. Dat wat in hun koffers zat, meegenomen aan bagage vanuit Israël, dat kreeg een duidelijke plek in hun leven. Ook in Babel. In het verhaal dat we vanmorgen lezen, wordt dat toegespitst op de reinheidswetten. Als een soort identiteitskaart. Dit hoort bij ons. Dit hoort bij wie wij zijn. Zelfs in den vreemde. Zelfs als jullie proberen onze identiteit te veranderen door ons nieuwe namen te geven. Levend in het centrum van de macht.

Weet u, gemeente, ik ben er van overtuigd dat voor velen van ons vandaag de dag die ervaringen die deze jonge mannen hadden herkenbaar zijn. Haast onderhuids misschien. Dat je je onzeker kunt voelen. Als het gaat om God en het geloven in Hem. In verwarring. Uit balans. Heeft dat zin? En zo ja, hoe doe je dat? Als geloven zo onvanzelfsprekend is geworden. Niet meer zoals eerst, toen je echt de enige niet was. Of je dat hoort van je ouders. Dat die de enige niet waren. Maar jij bent dat nu vaak wel. Het vertrouwde is weg. Voor jongeren én ouderen trouwens. Naar de kerk

gaan. Meedoen op clubs en catechisatie. Kringen. Thuis. Bijbellezen, bidden. Als plekken en gewoontes om te groeien in het geloof. Zodat je op de plekken waar je de vele andere momenten van de week bent, een beetje staande kunt blijven. En wellicht tot zegen kunt zijn doordat je iets kunt laten zien van Gods koninkrijk.

Maar de werkelijkheid is dat die zekerheden, die vertrouwde dingen, zo vertrouwd niet meer zijn. Niet voor anderen om je heen. Want je zag en ziet het gebeuren. Dat ze er gewoon mee stoppen. Maar ook voor jezelf is het allemaal zo vertrouwd niet meer. Misschien ervaar je deze coronatijd wel als spannend op dat punt. Het vertrouwde verdwijnt uit het zicht. Geloven in zwaar weer, dat valt niet mee. Dat kan voelen als ballingschap. Het kost moeite om te gaan met de nieuwe werkelijkheid. Dat we, net als die vier jongemannen in Babel, in een vreemde, onwennige, nieuwe, maar eigenlijk ongewenste situatie zijn terecht gekomen.

Ballingschap gaat niet altijd over oorlog en geweld en vervolging. Het gaat vooral over gemis. Van wat er was, maar wat nu mijlenver weg lijkt.

Ook als het gaat over God. Heeft u, heb jij dat ook wel eens? Dat je denkt: was het nog maar zoals toen! Toen ik... toen we nog... Gewoon. Vanzelfsprekend. Geloven. God als een realiteit. Heilig. Niet altijd makkelijk te doorgronden. Maar aanwezig. Maar nu... Zoveel is anders. Je voelt je er vaak zelfs schuldig onder. Maar soms ook niet eens meer zo. Het voelt vooral als een gemis.

En grote vragen beginnen door je hoofd te spelen. Over God, over zijn leiding. Over de waarde van het geloof in Hem. Maar ook heel praktisch. Hoe moet dat? God dienen in zo'n nieuwe situatie?

Is God er ook in dat vreemde land? Is God er ook in een tijd waarin de kerk haar zekerheden op moet geven. Een minderheid is geworden. Aanpassing gevraagd is op zoveel fronten. Is God er als we ons in den vreemde onzeker voelen? Eenzaam? Bang?

De vier jonge mannen uit Juda kregen overduidelijke antwoorden op die vragen. Is God er? 'Nou, die van jullie niet, hoor! Kijk om je heen, joh! Zie je daar die tempel bovenop die piramide? Aan wie is die gewijd? Marduk! En die schatkamer die erbij hoort, liggen daar niet al die prachtige dingen opgeslagen die voorheen die tempel van jullie God in Jeruzalem versierden? Inderdaad. Dus...?

Luister. Laten we eens even iets heel basics bij de kop pakken. Jullie naam! Hoe heet je eigenlijk? Beltesassar. Prachtig, toch? Moge Bel de koning beschermen! Ónze koning, uiteraard. Vroeger heette je toch Daniël? Mijn rechter is God. Ja, ja. En jij? Chananja was het. De Heer is genadig. Vast wel. Maar hier ben je Sadrach. Dienaar van Marduk. Luister. Denk wel even na op welk paard je wedt!

En jij? Mesach. Mooi! Wie is als Agu. Lijkt op hoe je heette, niet waar? Misaël. Wie is als Jahweh. Nou, tel uit je winst! En jij heette Azarja, toch? Jahweh is een helper. Nou... dat viel toch wat tegen, hè. Daarom klinkt Abednego veel beter. Dienaar van

Nego. Jongens, vergeet dat verleden toch! Pas je aan, tel je knopen. Blick naar voren, hard studeren, en dan is er vast een prachtige toekomst voor jullie weggelegd hier aan het hof. Mooi toch dat je van onze koning überhaupt de kans krijgt!’

Heftig, toch? De Babyloniërs om hen heen leken alle recht van spreken te hebben. En dat soort stemmen klinken vandaag de dag nog net zo. ‘Vroeger is voorbij. Het heden telt. Pak je kansen. Doe die koffer met gelovige herinneringen aan vroeger maar snel van de hand. Maak er hier wat van. Die christelijke God met de bijbehorende rituelen, dat is geweest. Waar het nú op aankomt is...’

Waar is God in de ballingschap? Weet u, gemeente, als we Daniël 1 moeten geloven, is God niet bepaald op de voorgrond te vinden. Hij speelt een rol in de marge van het verhaal. Althans, zo lijkt het. Dit verhaal wijst erop dat in een wereld die weinig tot niks heeft met het geloof in de God van Israël, en de Vader van Jezus Christus, we als gelovige zelf een weg moeten zoeken.

Maar God werkt wel degelijk op de achtergrond. In vers 9 lezen dat Hij zorgt dat de hoofdeunuch, de belangrijkste hoveling van de koning, de vrienden goed gezind is. En in vers 17 lezen we dat God de bron is van de wijsheid die de vrienden ten toon spreiden. De bron van Babylonische wijsheid, opvallend genoeg!

God werkt in de achtergrond. Ook vandaag, denk ik. In blok 2 van Focus stond dat centraal. Jezus dichtbij, maar verborgen aanwezig. Zo is Hij present in jouw wereld. Het thema van dit blok. Zo is Hij present in de wereld van deze vrienden. Zo is Hij present in Babel. En dat alleen is al bijzonder genoeg! En een hoopvolle gedachte, ook voor u, jou en mij vandaag.

God is present in Babel. Ook al dachten de Babyloniërs dat de God van Israël verloren had en dood was. Ze rekenden mis. Hij is present, door zijn mensen heen. Die Hij toerust om op vreemde bodem het goede te doen. Vrede te zoeken. En doordat ze niet vergeten waar hun wortels liggen. Zo leert God ons dat Hij de God van de hele aarde is. Ook in Babel is Hij degene die regeert. Maar dat, broeders en zusters, leren we alleen als we dat aan den lijve ervaren. Dat leer je alleen als je weg raakt uit het oude en vertrouwde. Hoe pijnlijk dat ook kan zijn. Dan pas zien we dat God groter is dan thuis.

Hoe geweldig is dat! Dat God ook daar is, waar u, waar jij, waar ik me niet altijd thuis voel. Waar we als gelovige onzeker kunnen zijn. Verward ook. Maar daar middenin leert God ons dat Hij groter is dan wij voor mogelijk houden. God zegt: ‘Luister. Ik ben niet van jou. Jij bent van mij!’ En dat, gemeente, maakt alle verschil van de wereld.

Die les leerden Daniël en zijn vrienden in het hun vreemde Babel. En dat gaf hen ruimte om daar gelovig te leven. En hun identiteit niet te verloochenen. Ja. Ze hadden andere namen gekregen. Maar natuurlijk vergaten ze hun Hebreeuwse namen niet. En ja, het tempelgerei lag in de schatkamer van Marduk. Maar natuurlijk wisten ze dat de Heer zijn troon in de hémel heeft.

En ja, de koning vraagt hen om zijn wetten te volgen. Ook als het gaat om het eten. Omdat hij denkt dat hij erover gaat. Maar toch kiezen ze daar andere wegen. En zoeken ze naar manieren om de reinheidsvoorschriften uit Góds wet te houden.

Dat is bijzonder! Die reinheid was onder andere nodig om rein voor God in de tempel te kunnen verschijnen. Maar zelfs ver weg van die tempel, die op dat moment in puin lag, kiezen ze ervoor om tóch de Thora te houden. Omdat je van Gods geboden gewoon een beter mens wordt. Of je nu in Jeruzalem bent, of in Babel. Of er nu zóveel mensen om je heen óók geloven dat het haast verstikkend werkt, of dat er haast niemand te vinden is die dat geloof met je deelt. Want God blijft dezelfde. En Hij is het dienen waard. Dat is wat de vier jongemannen door hun daden laten zien.

Alles om hen heen leek te roepen: stop er maar mee! Het heeft geen zin. Het is van vroeger. Die God van toen, die is weg. Maar ze bleven op hun post. En God hielp hen, ook in Babel. Kijk maar mee.

Allereerst zijn ze niet alleen! God geeft hen elkaar. Vriendschap. Mensen die snappen wat je meemaakt. Ook in ballingschap. Ook als het gaat om de grote vragen van God en geloof. Ervaringen kun je delen. Dat is één van de doelen van het Focustraject. Elkaar toerusten, samen groeien in geloof.

Vervolgens: God brengt gewoon goede mensen op hun pad. Vers 9. 'God zorgde ervoor dat de hoofdeunuch Daniël gunstig gezind was.' Misschien ken je ze ook wel in je leven. Mensen, die zelf niks met God hebben, maar die op een bepaald moment, in een bepaalde situatie verrassend uit de hoek komen, en je verder helpen. Een knipoog van God!

En tenslotte is het ronduit fascinerend om te zien dat God de jongemannen helpt bij hun opleiding tot, inderdaad, vooraanstaand figuur in Babel! Ze zetten zich in voor Babel, zoeken haar vrede. Ook door zelf carrière te maken aan het hof. Nogmaals onderstrepen we het belang daarvan. Ook nu. Waar je ook werkt, wat je ook doet, doe het voor God! En blijf daarin trouw aan Hem!

Geloven is niet makkelijk. Niemand heeft dat ooit met recht kunnen beweren. Zeker niet in een tijd waarin het erop aankomt. En ik denk dat deze tijd zo'n tijd is. Het komt erop aan dat we ons blijven oefenen in geloof, hoop en liefde. Als bijeengeroepen gemeente, om toegerust te worden voor ons staan in Gods wijde wereld op al die andere dagen van de week. Ervan overtuigd dat Gods Koninkrijk ons en alle mensen het echte goede leven laat zien.

Daarom eindigen we met de woorden van Paulus aan de kerk in Filippi. Woorden voor ons vandaag. Een gebed om voor elkaar te bidden. 'Ik bid dat uw liefde blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat u kunt onderscheiden waar het op aankomt. Dan zult u op de dag dat Christus komt zuiver en onberispelijk zijn, vol van de vruchten van de gerechtigheid, die u dankt aan Jezus Christus, tot lof en eer van God.'